

Годованюк Андрій Йосипович

Національний університет «Одеська юридична академія»,

*доцент кафедри аграрного, земельного та екологічного права, кандидат
юридичних наук, доцент*

ОКРЕМІ НЕДОЛІКИ СІМЕЙНОГО ФЕРМЕРСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА У ВИГЛЯДІ ФОП

Безперечно, новели нашого законодавства постійно вимагають наукового обговорення, але питання: «як правильно вчиняти селянину, щоб не порушити законодавство?» - турбують щоденно.

Нововведеннями 2016 року до Закону України «Про фермерське господарство» щодо можливості заснування сімейного фермерського господарства у вигляді фізичної особи-підприємця чітко визначено: «фермерське господарство без статусу юридичної особи організовується на основі діяльності фізичної особи-підприємця і має статус сімейного фермерського господарства, за умови використання праці членів такого господарства, якими є виключно фізична особа-підприємець та члени її сім'ї відповідно до статті 3 Сімейного кодексу України».

Найбільш проблематичним питанням є процес створення даного господарства. Згідно закону, такий вид господарства організовується фізичною особою-підприємцем самотійно або спільно з членами її сім'ї на підставі договору про створення сімейного фермерського господарства. Такий договір укладається членами однієї сім'ї в письмовій формі і підлягає нотаріальному посвідченню. Умови договору про створення сімейного фермерського господарства визначають: а)найменування, місцезнаходження (адресу) господарства, мету та види його діяльності; б)порядок прийняття рішень та координації спільної діяльності членів господарства; в)правовий режим спільного майна членів господарства; г)порядок покриття витрат та розподілу результатів (прибутку або збитків) діяльності господарства між його членами; г) порядок вступу до господарства та виходу з нього; д)трудові відносини членів господарства, інші положення, що не суперечать чинному законодавству. Також у

цьому договорі має бути визначений голова сімейного фермерського господарства без статусу юридичної особи (член сім'ї, зареєстрований як фізична особа – підприємець). Усі вищеперелічені позиції, дають змогу говорити про формування законодавцем абсолютно нового виду аграрно-правового договору, позаяк, до існування поточної редакції Закону, такої категорії, як «договір про створення сімейного фермерського господарства», не існувало. Науковці (проф. В.Ю. Уркевич, М.В. Шульга та ін.) вже почали гарячі дискусії стосовно з'ясування правової природи цього договору. Пропонується визнати його подібним до засновницьких договорів, що укладаються засновниками окремих видів господарських товариств відповідно до Закону України «Про господарські товариства» від 19 вересня 1991 р. № 576-ХІІ. Та попри це, дане питання залишається лише на дискусійному рівні. Конкретних кроків законотворців не має й донині. Відтак, кожен нотаріус сам буде визначати: який договір посвідчувати, а який ні.

Неможливо оминати увагою і проблематичну процедуру «набуття» та «виходу» зі складу членів сімейного фермерського господарства зі статусом ФОП. Якщо до підстави виникнення членства ще можливо віднести включення до «договору про створення сімейного фермерського господарства» тієї чи іншої особи, то щодо підстав «виходу» зі складу господарства, законодавець чіткої відповіді не дає. Аналізуючи чинні норми, можна дійти висновку, що задля «виходу» особи зі складу потрібно переукласти договір та перепосвідчити його нотаріально. А це, звернімо увагу, додаткові фінансові витрати, які будуть змушені нести селяни у типових життєвих ситуаціях: коли діти від'їздять на навчання, змінюючи реєстрацію; одружуються чи виходять заміж тощо. Тому, вже одна із причин введення в українське законодавство поняття «сімейного фермерства», як виду діяльності, що полегшує фінансовий тягар покладений на селянина, видається сумнівною.

Достатньо спірним є правове положення і самого члена сімейного фермерського господарства у вигляді ФОП. Адже такі особи зі статусом члена, не будуть брати участі у загальнообов'язковому державному соціальному страхуванні, якщо самі не виявлять такого бажання. Пенсійне забезпечення членів

таких фермерських господарств та сплата ними страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування здійснюються відповідно до законодавства про пенсійне забезпечення та загальнообов'язкове державне пенсійне страхування. Тобто, соціальнозахищеною буде тільки особа (член ФГ), що зареєстрована у відповідному порядку ФОП. Усі інші члени господарства зможуть претендувати на соціальні гарантії держави лише у випадку самостійної та добровільної сплати відповідних внесків у фонди. Знову ж лишається відкритим питання про доцільність для селянства такої моделі господарювання.

Зважаючи вже тільки на вищезгадані проблеми, селянству, при заснуванні сімейного ФГ у вигляді ФОП, лишається сподіватися лише на державну підтримку, передбачену новою (у редакції 2016 року) частиною 5 ст. 9 Закону України «Про фермерське господарство»: «Фермерським господарствам зі статусом сімейних фермерських господарств надається додаткова державна підтримка у порядку, передбаченому Законом України «Про державну підтримку сільського господарства України». Нажаль, і в даній нормі є певні приховані несподіванки для селянства: Законом України «Про державну підтримку сільського господарства України» не передбачено жодної додаткової державної підтримки для сімейних фермерських господарств. Тому знову ж таки, неможливо сподіватися на державну підтримку передбачену Законом.

Створюючи нову форму господарювання у вигляді сімейного ФГ на базі ФОП, законодавець недостатньо чітко виписав безліч моментів, що унеможливує функціонування даних господарств без порушень та зловживань. Як не прикро, але вищезгадані недоліки не є вичерпним переліком. Вартим уваги є питання: які системи оподаткування існують для фермерських господарств?; які переваги та недоліки має кожна з них?; а також які системи ФГ може обрати одразу після держреєстрації? Якщо проведемо аналіз даних правових норм, то побачимо теж достатньо багато недоліків та неточностей. Питання надання земельних ділянок державної та комунальної власності у власність або користування для ведення фермерського господарства; наявності спеціальної освіти та досвіду роботи у суб'єктів, для отримання земель; раціонального використання та охорони цих земельних ділянок, теж не знаходять обґрунтованих

відповідей. Чи зможуть у цьому «правовому полі» отримувати «врожаї» прості фермери, створивши сімейне господарство, лишається знову ж таки питанням скоріше риторичним.